

GRAU EN MITJANS AUDIOVISUALS

104823 - NOCTURNITAT I CULTURA: IL·LUMINACIÓ NOCTURNA

Informació general

- Tipus d'assignatura : Optativa
- Coordinador : Maddalena Fedele
- Curs: Quart
- Trimestre: Tercer
- Crèdits: 6
- Professorat:
  - Cristòfol Casanovas Casanovas <ccasanovas@tecnocampus.cat>
  - Jorge Oter González <jofer@tecnocampus.cat>
  - Rafael Suárez Gómez <rsuarezg@tecnocampus.cat>

Idiomes d'impartició

- Català
- Castellà

Professorat :

Cristòfol Casanovas, Jorge Oter i Rafael Suárez

Competències que es treballen

Específica

- E5_Dissenyar i realitzar un producte audiovisual (format per imatges fixes o en moviment), atenent tant als seus aspectes tècnics com artístics, en tots els seus components
- E8_Dissenyar les necessitats d'il·luminació d'un espai en funció de les seves característiques i de l'objectiu final del producte a gravar, fotografia o vídeo
- E10_Aplicar processos, mètodes i tècniques per a desenvolupar la creativitat i la innovació en la realització audiovisual, en el desenvolupament multimèdia i en la programació de videojocs
- E14_Acquirir els coneixements de la història, estètica, evolució i dinàmica del cine, televisió, ràdio, premsa, Internet i videojocs, així com reconèixer l'estètica a través del visionat i l'anàlisi

Bàsiques i Generals

- G1_ Que els estudiants hagin demostrat tenir i comprendre coneixements en la seva àrea d'estudi que parteixin de la base de l'educació secundària general, i s'acostuma a trobar a un nivell que, amb el suport de llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de la vanguardia del seu camp d'estudi
- G3_ Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi), per emetre judicis per incloguin una reflexió sobre temes rellevants de caire social, científic o ètic
- G4_ Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat
- G5_ Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors, amb un alt grau d'autonomia

Descripció

En aquesta assignatura es tracta de parlar, analitzar, reflexionar i experimentar sobre diferents temes relacionats amb la nit i la llum nocturna, des de vessants diferents, especialment culturals, centrats en les eines audiovisuals: fotografia i cinema.

Una investigació que, al final, volem que ens porti una nova visió, i uns nous usos, de la nocturnitat, orientats a una manera més conscient de fer imatges.

Resultats d'aprenentatge

En acabar l'assignatura, el / la estudiant ha de ser capaç de:

RA1 - Conèixer aspectes de la biologia, la geografia i la fisiologia relacionades amb els ritmes circadians (dia -nit). (Competències G1, G3, E14)

RA2 - Reconèixer i analitzar els aspectes arquetípics heretats de la visió social de la nit abans de l'aparició de la llum elèctrica i la seva persistència en els models reproduïts en fotografia i cinema. (Competències G1, G3, E14)

RA3 - Comprendre l'evolució de la presència de les llums nocturnes en les maneres de reproducció del cinema i la fotografia, i la seva influència en la nostra percepció del món. (Competències, G3, E14)

RA4 - Analitzar i reflexionar sobre l'ús actual de la llum nocturna, començant en les vessants sociològiques i industrials, però aprofundint en l'evolució històrica de la presència de la nit i la nocturnitat en les representacions artístiques. (Competències G5, E14)

RA5 - Analitzar i interpretar situacions, espais, imatges o fets visibles amb llum artificial i que remetin a arquetips clàssics, així com conèixer l'evolució de les eines tècniques que han facilitat l'ús de la llum nocturna, tant sociològicament com en maneres de representació artístics, especialment audiovisuals. (Competències E5, E8, E10, G4)

RA6 - Desenvolupar una capacitat experimental, teòrica i tècnica, relacionada amb la nocturnitat i la llum nocturna. (Competències E10, E14, G5)

Metodologia de treball

Les sessions de l'assignatura es divideixen en sessions teòriques (4h setmanals) i pràctiques de laboratori (2h setmanals). A més, l'assignatura preveu la realització d'exercicis en el temps destinat a l'aprenentatge autònom per part dels / les estudiants.

En les sessions teòriques es fan servir diferents metodologies docents, les quals poden implicar una part de temps destinat a l'aprenentatge dirigit, com són les següents:

- Sessions de classe expositives basades en l'explicació del / de la professor / a.
- Seminari de discussió sobre lectures prèviament assignades.
- Presentacions de temes per part dels / les alumnes / es.
- Estudi de casos.

En les pràctiques de laboratori es fan servir les metodologies següents:

- Realització de treballs individuals i en grup.
- Pràctiques realitzades en aules d'informàtica per aprofundir en els conceptes explicats en les classes teòriques i seminaris mitjançant la seva aplicació a dades reals.

No obstant això, en funció de les necessitats de la sessió, algunes metodologies es pot combinar.

Continguts

Els continguts de l'assignatura es divideixen en dues parts que s'impartiran de forma intercalada:

Part 1:

1.1. Biologia. Fisiologia.

1.1.1. Els ritmes circadians. La nit i el son.

1.1.2. La visió nocturna en els éssers vius.

1.2. Sociologia. Arquitectura.

1.2.1. La presència nocturna a la cultura popular. La lluna i els seus cicles.

1.2.2. Il·luminació nocturna a les ciutats: del foc a l'electricitat.

1.2.3. La contaminació lumínica nocturna.

1.3. Representació en imatges de la nit.

1.3.1. Història de la representació nocturna en pintura. El foc, la lluna, i la nit.

1.3.2. Fotografia nocturna: Brassai, Weegee i W. O Link.

1.4. Actualitat i aspectes tècnics.

1.4.1. Fotografia i vídeo actuals i la nit. Temes i recursos. El lightpainting.

1.4.2. La nit americana i les ficcions de plató: les llums diegètiques.

1.4.3. La llum nocturna als clips musicals.

1.5. Art i experimentació

1.5.1. Abstraccions lumíniques i màquines de llum: Man Ray / Moholy Nagy.

1.5.2. Aportacions dels artistes a la llum.

1.5.3. Les fires de la llum: Evolució de continguts i presència de l'art.

Part 2:

2.1. Allò simbòlic. Una aproximació semiològica a la construcció simbòlica del discurs.

2.2. L'ombra. Història i utilització d'una figura.

2.3. El cinema de terror: Val Lewton. De les claus genèriques a un cas autoral.

2.4. El film *noir*. Estil visual del cicle clàsic.

2.5. El gòtic al cinema. De la literatura a la seva plasmació en cinema.

2.6. El gòtic americà. Evolució regional de la moda gòtica.

2.7. La caça a la nit. Passió venatòria al cicle nocturn.

2.8. El voyeur. Plaer visual prohibit i representació en imatges.

2.9. Onirisme i allò sinistre. De l'estat de somni a l'amenaça d'allò cotidià.

2.10. Nit i celebració. L'espai nocturn com a plataforma festiva.

Activitats d'aprenentatge

Pràctiques de laboratori (10%):

Activitats individuals i en grup. Realitzat a classe (plató i laboratori).

A la sessions de pràctiques estan programades diferents activitats orientades a la reflexió i exercici per part dels / les estudiants dels continguts impartits en les sessions de teoria, així com a la seva capacitat per a la realització d'exercicis posteriors.

Activitat progressiva al plató. Treball individual:

Retrat i ambient a la Llum de Lluna. (En tres parts)

1: Tres sessions de plató: Ambient nocturn, Retrat i experimentació.

2: Realització autònoma per part de l'alumne de, almenys, una imatge de la Lluna plena.

o macro i Lluna.

3 Integració amb Photoshop de les imatges de la Lluna amb els retrats de plató.

Activitats en laboratori:

- Traducció en imatges d'aquests culturals del s. XIX relacionats amb la nit.

- Transformació d'imatges diürnes en nocturnes.

- Integració de la imatges realitzades al plató.

Les pràctiques són de realització obligatòria. Cal d'una presència mínima al 80% del temps per optar a una puntuació en les pràctiques.

Material de suport:

- Plató, amb flaixos d'estudi i llum contínua.

- Càmeres fotogràfiques.

- Laboratori: Enunciats de l'activitat. Photoshop i Internet

Objectius específics:

- Utilitzar la fotografia i la il·luminació artificial a la construcció d'imatges de contingut nocturn.
- Experimentar amb materials diferents, per crear imatges de contingut nocturn / oníric
- Traduir conceptes escrits tradicionals en imatges.
- Transformar imatges existents amb Photoshop.

Relacionats amb els resultats d'aprenentatge: RA2, RA3, RA6

Treball de recerca (10%):

Treball en grup. Realitzat en el temps d'aprenentatge autònom dels / les estudiants.

Treball d'anàlisi a partir d'un mínim de 10 fonts diferents (entre elles 5 pel·lícules) relacionades amb la nit i la nocturnitat. L'elecció temàtica del treball pot ser lliure o restringida pels professors. La seva elecció estarà vinculada a la realització de l'exercici d'Experimentació lliure.

Material de suport:

- enunciat de l'activitat

Objectius específics:

- Investigar diferents fonts d'informació relacionada amb la nit.
- Relacionar aspectes o obres de temàtica nocturna.
- Utilitzar conceptes vistos a classe.

Relacionat amb resultats d'aprenentatge RA3, RA4, RA5 i RA6

Experimentació lliure (20%):

Treball en grup. Realitzat en el temps d'aprenentatge autònom dels / les estudiants.

Descripció

A partir de la temàtica triada en el treball de recerca l'alumne realitza un altre treball sobre suport iconogràfic / audiovisual escollit per ell. De tècnica lliure: (vídeo, fotografia, collage / escriptura), pintura.

La versió final del treball d'experimentació lliure es presenta en horari de classe, on l'alumne / a també lliura un text explicatiu, a més del treball realitzat.

Material de suport:

- enunciat de l'activitat.

Objectius específics:

- reconèixer i aplicar continguts impartits a classe.
- transformar en imatges coneixements adquirits al llarg del curs.
- experimentar.

Relacionat amb resultats d'aprenentatge: RA4, RA5 i RA6

Exercici d'Anàlisi filmic (20%):

Treball individual. Realitzat a classe.

Exercici d'anàlisi i interpretació d'una peça o d'un fragment cinematogràfic, segons les habilitats adquirides al llarg del grau per a la comprensió del llenguatge audiovisual, i per a l'aplicació dels continguts treballats en l'assignatura.

Material de suport:

- enunciado de l'activitat
- découpage analític del vídeo a analitzar

Objectius específics:

- Reconèixer i aplicar continguts impartits a classe.
- analitzar de forma adequada peces o fragments audiovisuals vinculats a la nocturnitat.
- integrar el desglossament d'imatges com una eina útil per a l'anàlisi.
- expressar i justificar idees de manera lògica i formalment correcta.

Relacionat amb resultats d'aprenentatge RA2, RA3, RA4 i RA5.

Relat fotogràfic (10%):

Treball en grup. Realitzat en el temps d'aprenentatge autònom dels / les estudiants.

Exercici de tipus pràctic que proposa la creació d'un discurs a partir de diferents matèries expressives i que pot combinar la utilització de text escrit, fotografia o altres imatges. S'aportaran referents i suggeriments temàtiques, que poden coincidir amb les temàtiques treballades en altres exercicis.

Material de suport:

- enunciado de l'activitat
- referents

Objectius específics:

- Reflexionar sobre els condicionants i les possibilitats expressives de diferents matèries

Reflexionar sobre l'enunciació de la nocturnitat

- construir un relat de manera fonamentada i que el / la alumne / a pugui argumentar
- expressar de forma creativa un sentit al voltant de la nocturnitat

Relacionat amb resultats d'aprenentatge RA2, RA3, RA4 i RA6.

Examen (30%):

Treball individual. Realitzat a classe segons calendari.

Exercici que pot contenir proves metodològicament diferents (test, anàlisi i preguntes). Avaluat l'assimilació dels continguts impartits i exercitats en l'assignatura, tant en les classes de teoria com en les pràctiques.

Material de suport:

- enunciado de l'activitat

Objectius específics:

- mostrar el grau d'adquisició dels continguts impartits en l'assignatura
- demostrar capacitat d'anàlisi de la nocturnitat des d'una perspectiva cultural

Relacionat amb resultats d'aprenentatge RA1, RA2, RA3, RA4, RA5 i RA6.

Sistema d'avaluació

Avaluació continuada (70 %):

- Pràctiques de laboratori (d'obligada realització) 10%
- Treball de recerca 10%
- Experimentació lliure 20%
- Anàlisi fílmic 20%
- Relat fotogràfic 10%

Examen final (30%):

Examen 30%

Per accedir a aquesta ponderació és imprescindible haver assolit una mitjana de 5 tant en l'avaluació continuada com en l'examen final. Si, el/la estudiant té una mitjana menor, en una de les parts, no accedeix a aquesta ponderació i suspèn amb la nota de la part suspesa.

La part d'avaluació continuada no és recuperable.

La part d'examen és recuperable en l'Examen de recuperació. Per accedir al càlcul ponderat de la nota és necessari aconseguir una nota de 5 en la recuperació.

Els enunciats dels diferents exercicis s'aniran proporcionant al llarg del curs. Aquests han de preveure penalitzacions per faltes d'ortografia.

La no realització d'un exercici o l'incompliment dels terminis o formes establerts per a la seva realització per part dels professors suposa una qualificació de zero.

La detecció de plagi en algun dels exercicis suposa una qualificació automàtica de zero, amb independència d'altres processos o accions que es poguessin emprendre.

Bàsics

Bibliografies

- "Elogio de la sombra " de Junichiro Tanizaki. Siruela 2010
Sentido de la luz, El. Ideas, mitos y evolución de las artes y los espectáculos de la luz hasta el cine. Castillo Martínez de Olcoz, Ignacio Javier <http://www.tdx.cat/handle/10803/1378>
- "La mirada obsesiva: imágenes del tiempo en el cine de vanguardia europeo de los años 20? Mª Soliña Barreiro <http://hdl.handle.net/10803/31884>
- "Luz y Emociones: Estudio sobre La Influencia de la Iluminación Urbana en las Emociones; tomando como base el Diseño Emocional" Amparo Berenice Calvillo Cortés <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/6138/TABCC1de1.pdf?sequence=1>
- La nocturnitat en la il·luminació dels clips musicals actuals. Cristòfol Casanovas UOC 2013. <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/36001>
- Lance Keimig. Fotografía nocturna. Omega 2012
- Mario Rubio. El fotógrafo en la noche. Mario Rubio 2014

Complementaris

Audiovisuales

- Barthes, R. (1993). Elementos de semiología. Barcelona: Paidós.
- Cueto, R. (2010). ¿Qué es lo gótico? El adjetivo que se convirtió en un género. En A. J.
- Metz, Ch. (2001). El significante imaginario. Psicoanálisis y cine. Barcelona: Paidós.
- Navarro (Ed.), Pesadillas en la oscuridad. Madrid: Valdemar.
- Schrader, P. (1972). Notes on Film Noir. Film Comment, 8(1), 8-13. (versión en español: <http://www.historiadeltraje.com.ar/archivos/notas%20sobre%20el%20film%20noir%20paul%20schrader.pdf>)
- VV. AA. (2009). La sombra. Madrid: Thyssen-Bornemisza.
- Vieira, M. A. (2019) Darkness, Darkness: The Films of Val Lewton: Looking Back at a B-Movie Master. Recuperado de: <https://brightlightsfilm.com/wp-content/cache/all/darkness-darkness-films-val-lewton-looking-back-b-movie-master/#.XI-1tShKhPY>

Bibliografies

- 1896: Pyrotechnies. Une histoire du cinéma incendiaire Sous la direction de Thierry Lefebvre, Laurent Le Forestier et Philippe-Alain Michaud <http://1895.revues.org/157>
- Alekan, Henri, Des lumières et des ombres. Paris, Le Sycomore, 1984 y Ed. La librairie du collectionneur 1991
Loïe Fuller and the Art of Motion: Body, Light, Electricity, and the Origins of Cinema
- Maestros de la luz Conversaciones con directores de fotografía . Dennis Shaeffer / Larry Salvato Ed. PLOT 1992
- T Gunning - Camera obscura, camera lucida: Essays in ..., 2003 - Amsterdam UP Amsterdam
Baxter, Peter. On the History and Ideology of Film Lighting Screen (1975) 16 (3): 83-106
- Vernet, Marc; Photo, peinture, théâtre : éclairages de nuit à la Triangle. Cinema Archives. <http://cinemarchives.hypotheses.org/627>